

Megújulás a szerzői jogban

„... más volt Árpád ideje alatt a' Magyarnak hasznos, más Corvin, megint más Károl alatt, 's ma megint más, anno 2000 pedig ismét más leend.”

Széchenyi István¹

I. Régi téma – új köntösben

Az utóbbi évtizedekben minden valamire való, a szerzői jog jövőjével foglalkozó tanulmány szükségszerű eleme volt az a megállapítás, hogy a szerzői jognak meg kell újulnia, mégpedig úgy, hogy folyamatosan igazodva a technikai kihívásokhoz megfelelő egyensúlyt kell teremtenie a jogosultak, a felhasználók és a közönség érdekei között. Ügyelnünk kell arra, hogy a szerzői jog jövőjével kapcsolatos viták során *ne 'ragadjunk be' e jelszó mögé*. A legtöbb szereplő azon az állásponton van, hogy az áhitott egyensúly megtalálásához egyre kevésbé lesz elegendő néhány apró kiigazítás, módosítás a szerzői jogi szabályozásban, miközben a feladatot nem teszi könnyebbé a szerzői jogi felhasználások egyre bonyolultabban felépülő hálózata, rendszere sem.

Kompromisszumot kereső jogterületként az elmozdulásra valóban számos irányba van lehetőség, és igény mutatkozik is ezekre: mind a jogosultak, mind a felhasználók, mind a műélvező közönség oldaláról (amelyek ugyanakkor ma már messze nem csak egymástól tisztán elkülönülő kategóriák). Az a tény, hogy több – ellentétes érdekeket is képviselő – tábor tagjai gondolják úgy, hogy a szerzői jog épp a másik érdekcsoportot helyezi jobb pozícióba, számos okra vezethető vissza. E különös ellentmondás az eltérő megközelítés és szempontok mellett sokszor a *fogalmak összemosásából* fakad: szokássá vált az adat, információ és a szerzői mű azonos kategóriaként való kezelése, és a szerzői jogra épülő új vagyoni modelleknek egyszerűen a szerzői jog ellentéteiként való megfogalmazása. Emellett a szerzői jog mibenléte, célja felőli tájékoztatatlanság a jogterület igen *rossz reputációjának* a fokozódásához vezetett. A mérleg beállítását tovább nehezítik a *jogérvényesítés* és ezzel együtt a *védelmi idő* problémái és kritikái, a *legális modellek* terén szükséges előrelépés lassúsága, egyes műtípusok kapcsán a *jogszerű felhasználás* ménetével valamint a *közkinccs* körével kapcsolatos bizonytalanság a 'fogyasztók' oldaláról.

* tudományos segédmunkatárs, PPKE JÁK

¹ SZÉCHENYI ISTVÁN: *Stádium*. Wigand Ottó, Lipcse, 1833. 153. p.

Miközben a szerzői jog alapvető célja az alkotás ösztönzése, egyre élesebb kritikák fogalmazódnak meg, amelyek szerint épp a szerzői jog a kreativitás korlátja, és ezzel egyidejűleg a szerzői jogi védelem elégtelenségét hangoztatva a kreatív iparágba történő befektetések nehézségeit is a nem megfelelő és túlzottan bonyolult szabályozásra vezetik vissza. Hol van tehát az igazság? Hatékony-e a szerzői jog, azaz képes-e a mai viszonyok között betölteni társadalmi rendeltetését? Egyáltalán miért és kiért léteznek a szerzői jogi szabályok?

Először is rögzítenünk kell, hogy nem a szerzői jog az egyetlen jogterület, amelyben különböző alapjogokra egyszerre tekintettel levő rendelkezéseket kell megalkotni, és egyszerre különböző érdekek és érdekelték szempontjait is figyelembe kell venni. A szabályozás valóban rendkívül bonyolult: a XXI. századra mind a műfajok, mind a felhasználás sajátosságai, mind az érdekelték különböző igényei szerint differenciált szerzői jogi szabályrendszer alakult ki, egyes műtípusok esetében a felhasználás folyamata laikusok számára szinte már áttekinthetetlen. Ez a technikai és kulturális fejlődés közvetlen következménye, így a valamennyi egyéni, eredeti jellegű alkotásnak védelmet biztosító szerzői jog közvetett tárgya mára az alkotások és hasonló teljesítmények meg lehetőségen tág körét foglalja magában. Más kérdés, hogy érdemi vita és jogalkotói döntés tárgyát kell képezze, hogy a szerzői jog mikro- és makroszinten történő 'terjeszkedése' valóban szükségszerű folyamat-e az *egyes esetekben* (pl. adatbázis, szoftver, funkcionális alkotások stb.), és van-e egyáltalán a szerzői jogon kívüli alternatív megoldás rájuk nézve, avagy az – egyre több – határterület esetében további szerzői jogon belüli speciális rendelkezés megalkotása indokolt. Másodszor látnunk kell, hogy míg a szerzői jog születésekor a szerzői jogi rendelkezések kialakított tartalma az alkotók, a közönség és a felhasználók érdekeit is megfelelően szolgálták, mára a különböző érdekek eltérő irányokat diktálnak. A digitális tartalmak korában a 'közkincs' és a 'hozzáférés' fogalma is új jelentést nyer és követel magának.

Mínderre az államok és a szabályozásuk alapját képező nemzetközi egyezmények azért fektetnek hangsúlyt, mert világossá vált, hogy a széles értelemben vett ún. kreatív iparág nem csak *kulturális*, de *gazdasági* szempontból is óriási jelentőséggel bír.² Márpedig ez az alkotók és a műveikre építő befektetők ösztönzését is igényli. Ehhez nyilvánvalóan – és szerencsére – nem a szerzői jog az egyetlen eszköz. Óriási (és kedvelt) csúsztatás arra hivatkozással kikiáltani a szerzői jogot a kreativitás ellenségének, hogy az alkotók már a szerzői jog léte előtt is halhatatlan alkotásokat hoztak létre, és ma is – különösen egyes műfajok kapcsán – más jelenti az elsősorú motivációt. Valóban nagy bajban lenne az emberiség, ha kizárólag a szerzői jog ösztönöznék alkotásra, és az is igaz, hogy az egyes műtípusok, teljesítménykategóriák esetében eltérő a jelentősége. Ebből azonban hiba lenne azt a következtetést levonni, hogy a szerzői jog általában véve káros a kreativitásra, és nem is jelentheti az ösztönzők *egyikét és sok esetben más ösztönzők alapját*. E szerep *megfelelő* betöltéséhez valóban szükséges, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazó a rendkívül változatos élethelyzetekhez és igényekhez igazodó, *kellően differenciált* szabályrendszert alkosson. Azaz mind a személyhez fűződő, mind a vagyoni jogok tartalmának igazodnia kell az egyes esetkörökhöz.

² SIMON DOROTTYA: *A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya Magyarországon* 4. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2014.

II. Szerves-fejlődés?

Ez az igazodás, dinamikus egyensúlytalálás egyszerre könnyű és nehéz. A legnagyobb *nehézséget* talán épp az jelenti, hogy a rendszer hatékonysága érdekében célszerű tovább differenciálnunk *anélkül* azonban, hogy ez *szükségtelenül tovább bonyolítaná* a szabály-rendszert. Sőt, a cél a jogszerű *felhasználások minél egyszerűbbé és gördülékenyebbé* tétele mind a felhasználók, mind a közönség és mind a jogosultak számára (mindezt territoriális alapon egy globalizált világban, ami még a nemzetközi egyezmények és az uniós rendelkezések mellett is tovább bonyolítja a kérdést). *Könnyít* azonban a helyzetet az a tény, hogy a technikai fejlődés által lehetővé tett új eszközök, modellek a szereplők hatékonyabb jogérvényesítéséhez is rendelkezésre állnak, a személyhez fűződő és a vagyoni jogokat is új megvilágításba helyezve és a jogosítás útját egyszerűbbé, átláthatóbbá téve.

A digitális világban nem csak a technikai feltételek, de a felhasználói, „fogyasztói” és alkotói hozzáállás és elvárások is átalakultak. Maguk a szerzői jogászok a szerzői jog lételemeként tekintenek a ‘változásra’: mióta szerzői jog létezik, állandó alakulás jellemzi. „»A füre lépni tilos!« táblák között alaposan kitaposott gyalogutak kanyarodnak a pázsiton keresztül. [...] Nagy a valószínűsége annak, hogy ahol ilyen ösvények kialakulnak, ott szükség is van rájuk. Elsősorban nem az arra járók hibáztathatók tehát, hanem jóval inkább azok, akik tiltó táblákkal bibelődnek ott, ahol utakat kellene építeniük.”³ A szereplők nagy része mégis „tiltótáblának” tekinti a szerzői jogot a gyakorlatban, holott számos „új út”, sőt, egész „autópályák” épültek azóta, hogy Ficsor Mihály a fenti mondatot papírra vetette 1982-ben. Mind a bírói gyakorlat, mind a nemzetközi, uniós és nemzeti jogforrások folyamatosan igazodnak az adott környezethez,⁴ az új üzleti modellek⁵ az igényeket követve folyamatosan formálódnak és terítéken vannak⁶ – azonban egyre gyorsabban jelentkezik igény újabb és újabb, még szélesebb utakra.

Az, hogy az eddigi dinamikus igazodás során tett lépések mennyire számítanak apróknak, és kell, illetve lehet-e ennél gyorsabb ütemben haladni, megosztja a témáról vélekedőket. Kétségtelen, hogy a jogterületet olyannyira behatárolja a kérdés globális volta, így a lé-

³ FICSOR MIHÁLY: *Szerzői jog: válság és megújulás*. Jogpolitika 1982/5. 3. p.

⁴ Elég itt csak példálózó jelleggel az Egyesült Államok, Hollandia, Németország vagy az Egyesült Királyság szerzői jogi reformjára utalnunk, az Európai Parlament (átdolgozott) Reda-jelentésére, illetve az Európai Unió legújabb jogszabályaira [pl. az Európai Parlament és a Tanács 2014/26/EU irányelve (2014. február 26.) a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről; az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve (2012. október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól; az Európai Parlament és a Tanács 2011/77/EU irányelve (2011. szeptember 27.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról] és jogeseteire (pl. UsedSoft, Svensson, BestWater döntések). De hazánkban is zajlik a KJK irányelv átültetése, több ponton módosult az Sztj., megszületett a 138/2014. (IV. 30.) Korm. rendelet az árva mű felhasználásának részletes szabályairól, és a Jedlik-terv megvalósítása is folyamatban van.

⁵ Vö. pl. ROGNSTAD, OLE ANDREAS: *Restructuring the Economic Rights in Copyright – Some Reflections on an ‘Alternative Model’*. University of Oslo Faculty of Law Research Paper No. 2015/12.; MAZZIOTTI, GIUSEPPE: *New Licensing Models for Online Music Services in the European Union: From Collective to Customized Management*. EUI Working Papers Law 2011/14.

⁶ Pl. az ALAI 2015. június 18–20. között Bonnban megrendezett konferenciáján külön panelben kerültek tárgyalásra: <http://goo.gl/81xQCa>. [Valamennyi, jelen tanulmányban hivatkozott internetes oldal utolsó letöltési időpontja: 2015. szeptember 30.]

tező nemzetközi egyezmények és hazánk esetében az uniós jogforrások is, hogy a nemzeti jogalkotó számára különösebben nagy mozgástér nem biztosított. A nemzetközi egyezmények módosításához, illetve új nemzetközi egyezmény megszületéséhez igen hosszú út vezet, és erősen kérdéses, hogy egyáltalán létre tud-e jönni az ehhez szükséges egységes álláspont. Egy egységes uniós szerzői jog sem tartozik a realitások kategóriájába⁷ (hasznossága és működőképessége is kérdéses lenne⁸), bár az egységesítés más módszerekkel (harmonizáció, ezen belül is a vagyoni jogok tartalmának pontosítása) folyamatosan zajlik az Unióban.⁹ Nem könnyít a helyzeten az a tény, hogy bár az egyes szereplők párbeszédének elősegítésére vannak kiváló kezdeményezések,¹⁰ de a felek gyakran elbeszélnek egymás mellett.

Mindezekkel együtt a szerves fejlődés pártján állva magam is úgy gondolom, hogy már csak azért sem tudjuk a szerzői jogot egyszerűen „leváltani”, mert nincs *magát a szerzői jogot* leváltani képes alternatíva. Ez azonban nem jelenti azt, hogy magát a szerzői jogot ne lehetne a kor igényei szerint *tovább formálni* – sőt, ez az igazodás létének és szerepének lényegi eleme. Egyrészt tehát a szerves fejlődés nem jelenti azt, hogy csupán kisebb csiszolások, finomhangolások elégségesek lehetnek a hatékonyság fokozásához. Nem véletlen, hogy az átfogó reformok iránti igény valamennyi érdekcsoport oldaláról megfogalmazódik.¹¹ Másrészt pedig kétségtelen, hogy egyes területeken (pl. szoftver, zeneipar) több lehetőség kínálkozik sajátos működési elvekre épülő, az ösztönzés és megtérülés elvét új megközelítésbe helyező modellek alkalmazására, ezek azonban maguk is a szerzői jog alaptételéből indulnak ki. Műfajtanként és felhasználási módokként jelentős különbségeket láthatunk aszerint, hogy milyen fokú és mértékű változtatásra van szükség, mint ahogyan az európai uniós reformfolyamatok is egyre inkább műfajspecifikus módon zajlanak. A szerzői jog alapvető célja és alaptétele viszont ma is változatlanul érvényes azzal, hogy egyes műkategóriák, illetve teljesítmények, és a hozzájuk kapcsolódó jogosítási módszerek és lehetőségek szabályozását illetően a szokottnál bátrabb lépésekre lehet szükség. Sem a szerzői jog kritikája, sem a megoldási lehetőségek vázolása során nem lehet eltekinteni a szektorspecifikus sajátosságoktól.

⁷ L. pl. a Bizottság korábbi Fehér Könyv tervezetét (A copyright policy for creativity and innovation in the European Union, 13 June 2014), a már említett módosított Reda-jelentést, valamint a Bizottság Közleményét az egységes digitális piacon megjelenő tartalomról [COM (2012) 789 final, 18/12/2012.]

⁸ A Jedlik-terv például arra hívja fel a figyelmet, hogy egy uniós szerzői jogi jogcím a heterogén tagállami érdekeket és viszonyokat és a szerzői jog kulturális vonzatait nem volna képes megfelelően figyelembe venni.

⁹ Az elmúlt másfél évtizedben a harmonizáció nagy ütemben zajlott. Ahogyan a Bizottság fogalmaz: „The EU copyright legislation is a set of ten directives, which harmonise essential rights of authors and of performers, producers and broadcasters. By setting harmonised standards, the EU law reduces national discrepancies, ensures the level of protection required to foster creativity and investment in creativity, promotes cultural diversity and ensures better access for consumers and business to digital content and services across Europe.” <https://goo.gl/8PpxZW>

¹⁰ L. pl. a magyar netkonzultációt: <https://www.internetkon.hu/>, vagy az alábbi uniós konzultációkat: Public consultation on the review of the EU copyright rules: <http://goo.gl/hLa1tx>; Consultation on the review of the EU Satellite and Cable Directive, 24/08/2015: <https://goo.gl/Yz8Nbh>.

¹¹ Maga a Reda-jelentés, illetve a Bizottság egyéb dokumentumai (pl. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Digital Single Market Strategy for Europe. Brussels, 6.5.2015. COM (2015) 192 final, <http://goo.gl/77bwr9>) is átfogó reformot sürgetnek, de korábbról is l. még pl. MICHEL WALTER – SILKE VON LEWINSKI: *European Copyright Law – a Commentary*. Oxford University Press, Oxford, 2010., vagy a Communia Egyesület törekvéseit (<http://goo.gl/Bb19C3>).

III. Bátorság vagy vakmerőség?

Megújulásra tehát több irányban is szükség van. Kérdés, hogy meddig nyúljunk vissza, azaz a szerzői jog megújulása pontosan milyen szinten kezdődjön és valósuljon meg. Az alábbiakban néhány napjainkra megfogalmazott, bátrabb lépésre sarkalló reformelképzelést veszünk számba.

III.1. A védelem tárgya és alanya

A kiindulópont továbbra is az kell maradjon, hogy elismerjük és támogatjuk az *egyéni, eredeti jellegű alkotások* létrehozóit. Kérdés, hogy a jövőben szükséges-e változtatni a szerzői jogi védelemben részesített alkotások körén: a) akár úgy, hogy bizonyos mű-, illetve teljesítménytípusokat kivesszünk a tárgyi körből, b) akár úgy, hogy – általános hatállyal vagy bizonyos műkategóriák esetében – nem a mű létrejötte, hanem nyilvántartásba vétele keletkeztetné a védelmet.

a) Ha akár mikro-, akár makroszinten egy ilyen lépés megtételére vállalkoznánk, erősen kérdéses, hogy hogyan lehetne meghúzni azt a határt, amelyen túl már hiába egyéni és eredeti jellegű az alkotás, mégsem védjük. A hatályos rendelkezések a főszabályhoz jónéhány kivételt fogalmaznak meg,¹² kérdés, hogy e kivételek körét szükséges-e, illetve tudjuk-e bővíteni anélkül, hogy az bizonytalanságot és indokolatlan különbségtételt eredményezne.

Az általános védelem¹³ meghatározását maga a technikai fejlődés követhetősége, és a társadalom érdekében is alkotó szerzőket megillető emberi jog műfajtól nem függő elismerése indokolta. A kazuisztikus és rugalmatlan szabályozást elkerülendő már az 1969. évi III. törvényünk – a szerző és a mű kapcsolatát is hangsúlyozva – abból indult ki, hogy *bármely*, az irodalom, a tudomány és a művészet körébe tartozó egyéni, eredeti alkotás védelemben részesül.¹⁴ Mikroszinten esetről esetre rajzolódik ki a határvonal (így hazánkban is a Szerzői Jogi Szakértő Testület pl. egyes műcímek, betűtípusok, szavak, minimális mozgástérrel rendelkező, funkcionális alkotásokat létrehozó művészek munkája kapcsán hozott döntései nyomán).¹⁵

Makroszinten sem könnyebb a helyzet, alapos elemzést követő jogalkotói döntés kell legyen, hogy a jelenleg szerzői, illetve kapcsolódó jogi védelem alatt álló alkotások és teljesítmények, így pl. a szoftverek és az adatbázisok helyzetét más jogterület hatékonyabban tudná-e rendezni, avagy szerzői jogi alapokra építkező, ám a szektor sajátosságaihoz jobban igazodó rendelkezések kidolgozása az indokoltabb.

Egyet kell értenünk *Benárd Auréllal*: bár a történelmi fejlődés során az általános védelem vált a kiindulóponttá, a „közös alapelvek szem előtt tartásával kell az élet által megkí-

¹² A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. § (4) bekezdés.

¹³ Sztj. 1. § (1)-(2) bekezdés.

¹⁴ A szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény 1. §

¹⁵ L. pl. SzJSzT 26/2003. – Filmalkotás címének és betűtípusának felhasználása más termék reklámozására; SzJSzT 25/2010. – A címhez a társított műfaji megjelölés szerzői jogi megítélése; SzJSzT 4/2007. – Szövegyezések az I. osztályos olvasókönyvekben; SzJSzT 18/2009. – Autópálya tervezéssel kapcsolatos szerzői jogi kérdések; SzJSzT 18/2007. – Parkolójegy szerzői jogi oltalma; SzJSzT 11/2002. – Abroszmotívum szerzői jogi védelme.

vánt sokféleséget kialakítanunk”.¹⁶ Ha e közös alapelveket valamennyi egyéni, eredeti jellegű alkotásra és sajátos teljesítményre fenntartjuk, az alkotókat megillető szerzői jog mint emberi jog biztosításával elismerve és ösztönözve az alkotómunkát, a tárgyi hatályt érintő további kérdés lehet, hogy indokolt-e, vagy legalábbis valamennyi műtípus esetében indokolt-e ezzel együtt a védelem ‘automatikus’ keletkezésének az elvét is fenntartanunk.

b) A hatályos szabályozás értelmében ugyanis – összhangban a BUE¹⁷ rendelkezésével – a szerzői jogi védelem nem függ formai feltételek teljesítésétől¹⁸ (az önkéntes műnyilvántartásnak a bizonyítás kapcsán lehet szerepe, a regisztráció a védelemnek nem előfeltétele.¹⁹) Egyre szélesebb körben merül fel, hogy a szerzői jogi védelem keletkezésével kapcsolatosan is megújulásra van szükség, és általános jelleggel, vagy bizonyos műtípusok esetében az iparjogvédelmi oltalmi formákhoz hasonlóan maga az alkotó dönthetne arról, hogy igényli, illetve később fenntartja-e a védelmet. Előrebozsátjuk, hogy egy ilyen *opt-in* rendszerű megoldás csak akkor működhetne megfelelően, ha gördülékenyen, egyszerűen lenne megvalósítható a regisztráció (amelyhez a technikai lehetőségek maximális kiaknázására is szükség lenne), a territorialitásból fakadó korlátokat leküzdve, univerzális jelleggel.²⁰ Mindez nemzetközi egyezményeink módosítását is igényelné, amely előrevetíti, hogy jogalkotói szándék esetén sem tehető a köz-eljövöire egy ilyen irányú elmozdulás. A kezdeményezés nyomán alaposan át kellene gondolni, mi lenne a sorsa azoknak az egyéni, eredeti alkotásoknak, amelyeket alkotjuk nem – vagy nem időben – regisztrál, dönthet-e úgy a későbbiekben a szerző, hogy mégis kéri a nyilvántartásba vételt, a regisztráció során vizsgálható-e a mű egyéni, eredeti jellege, és ha nem, mi lenne a sorsa a nyilvántartásban szereplő, de egyébként egyéni, eredeti jelleggel nem rendelkező műveknek stb. A védelmet keletkeztető regisztráció bevezetése kapcsán felmerülő nehézségek ráadásul műfajonként eltérő jellegűek és erősségűek lehetnek. A lehetőségek között az is szerepel, hogy a szerzőt megillető bizonyos jogok regisztráció nélkül, az eddigiek szerint, a mű megalkotásával keletkeznek, azonban a ‘teljes’ szerzői jogi védelemhez már szükséges lenne a nyilvántartásba vétel.

A védelem tárgya szorosan összefügg a szerzőség kérdésével. Egy *opt-in* rendszer a regisztrációt nem igénylő alkotókat a szerzői jogi jogviszony szemszögéből nem tekintené szerzőnek. A mai értelemben vett ‘szerző’ halálát jósló elméletek szerint a „modern szerző *történeti kategória*, nem mindig volt az írott kultúra szereplője, s nem is biztos, hogy az fog maradni.”²¹ A közösségi alkotás résztvevői, valamint a szerzővé válás szándéka nélkül alkotók esetében a hangsúly magára a produktumra helyeződik. Egyes elméletek újragondolnák a szerzőség fogalmát, és nem (kizárólag) a rögzített, kifejezésre jutott produktumból vezetnék le a szerzői jogi védelmet, hanem főként az alkotói szándékra, valamint az alkotó és a közönség viszonyára, egymásra gyakorolt hatására támaszkodna.²²

¹⁶ BENÁRD AURÉL: *A szocialista szerzői jog alapvető kérdései*. Magyar Jog 1960/6. 221. p.

¹⁷ Berni Uniók Egyezmény 5. cikk (2) bekezdés.

¹⁸ Sztj. I. § (3) bekezdés.

¹⁹ GRAD-GYENGE ANIKÓ (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez*. ProArt, Budapest, 2014. 59. p.

²⁰ PATRY, WILLIAM: *How to fix copyright*. Oxford University Press, Oxford, 2011. 203–209. pp.

²¹ GÁCS ANNA: *Hipertext, hipermedia*. ELTE, Szabaddolcsészet, <http://goo.gl/3ydzX>.

²² BUCCAFUSCO, CHRISTOPHER: *A Theory of Copyright Authorship*. Virginia Law Review 2016/Forthcoming.

III.2. A védelem tartalma

A védelem tárgyi hatálya és keletkezése körüli dilemmák szorosan összefüggnek azzal a kérdéssel, hogy a szerzői jog jogosultjának milyen jellegű és terjedelmű *'rendelkezési jogot'* biztosítunk a megszerzett jogosultságokra vonatkozóan. A számos, a jogok átszállását, illetve átruházását tiltó szabály léte abból fakad, hogy a szerzői jog az alapjogviszonyban gyengébb pozícióba került szereplőt kívánta védeni az esetleges visszaélésektől, és egyúttal a rendszer átláthatóságát kívánta biztosítani. A jogalkotó ugyanakkor amellet foglalt állást, hogy ezt a szigorú megközelítést csak addig célszerű alkalmazni, amíg valóban szükség van rá. A hatályos rendelkezések megalkotása során tehát abból indult ki, hogy a „szabályozást világos elvi és elméleti alapokról indulva, de a gyakorlatiasság, a működőképesség és a hatékonyság szempontjainak elsőbbséget adva célszerű kialakítani, számot vetve a szerzői jognak a gazdaságban, a nemzetközi gazdasági kapcsolatokban betöltött – egyre növekvő – szerepével. [...] Bizonyos műtípusok és egyes jogviszonyok esetében [...] a szabályozás – megfelelő garanciák biztosításával – adjon módot a szerzői vagyoni jogok átruházására.”²³ Kérdés, hogy indokolt-e a jelenleg meghatározott esetkörök bővítése, avagy – az átruházás kérdéskörétől továbbmenve – egy *opt-out* rendszer kidolgozása, amely alapján a jogosult mintegy 'kivonhatja' alkotását a szerzői jogi védelem alól (legalábbis a vagyoni jogok vonatkozásában).

a) A számos nyitott kérdés közül először is a szerzőt megillető *személyhez fűződő jogok* sorsáról szükséges szót ejtenünk. Az Sztj. világos alaptétele, hogy a személyhez fűződő jogokat a szerző nem ruházhatja át, azok másként sem szállhatnak át és a szerző nem mondhat le róluk.²⁴ Ez a rendelkezés egyrészt az embert megillető személyiségi jogok jellegéből fakad, másrészt abból, hogy a szerző és műve közötti eszmei kapcsolatból kiindulva „az itt védendő társadalmi érdekek az alkotás egyéni és társadalmi folyamata, a meglévő művek hitelessége. A szerző a felhasználási szerződések megkötésénél általában gyengébb tárgyalási pozícióban van, a fenti célok érdekében még esetleges saját döntésétől is meg kell védeni.”²⁵ Kérdés, hogy léteznek-e ezen alaptétel megváltoztatásához megfelelő indokuló szolgáló érdekek, figyelembe véve azt is, hogy a hatályos rendelkezések értelmében az esetleges jogsértések megtörténte után a jogérvényesítésnek a szerző akaratából történő elmaradása, illetve a jogérvényesítésről való lemondást tartalmazó szerződés megkötése a gyakorlatban hasonló eredményre vezet mint a jogokról való lemondás – miközben a különbség alapvető.

A különféle felhasználások engedélyezésekor ma is lehetőség van arra, hogy egyes személyhez fűződő jogok gyakorlásáról az adott felhasználásra vonatkozóan rendelkezzen a szerző. A jog lényege tehát a hatályos rendelkezések szerint mindig a szerzőnél marad – kérdés, hogy indokolt, és gyakorlati jelentőséggel bírhat-e az a törekvés, amely szerint a szerző nem csak a jogok gyakorlása kapcsán kapna szabadkezet, de e jogok magváról is rendelkezhetne. Ami mind az alkotók, mind a felhasználók, mind pedig a széles értelemben vett közönség szempontjából alapvető érdek, az az, hogy a különféle módon elérhető és élvezhető, felhasználható művek kapcsán világos legyen, hogy az

²³ L. A szerzői jogi jogszabályaink felülvizsgálatáról szóló 1100/1997. (IX. 30.) Korm. határozat 2. c) és 3. d) pontjait.

²⁴ Sztj. 9. § (2) bekezdés.

²⁵ GYERTYÁNFY PÉTER (szerk.): *Nagykommentár a szerzői joghoz*. CompLex, Budapest, 2014. 95. p.

szerzői jogi védelem alatt áll-e, és ha igen, ki és milyen tartalmú jogokkal rendelkezik azzal kapcsolatosan. Különösen a digitális formában, az internetről szabadon elérhető alkotások esetében gyakori, hogy az alkotó szándéka, a jogviszony valódi tartalma, és a felhasználók, valamint a közönség tudomása és cselekvése nincs összhangban egymással. A jogosult érvénytelen joglemondása, illetve a jogérvényesítés elmaradása azonban nem teszi áttekinthetőbbé a helyzetet. Ez azért jelent óriási problémát, mert a jogszerű felhasználás menete rendkívül nehézkes akkor, ha már az adott tartalom megítélése és a rajta fennálló jogok feltérképezése is nehézségekbe ütközik. Vajon a szerzői személyiségi jogokról való lemondás lehetővé tétele javíthatna ezen a helyzeten?

Ezzel szorosan összefüggő kérdés, hogy indokolt-e elvetni azt a megközelítést, hogy a közönségtől, illetve a felhasználóktól akkor is elvárható a személyhez fűződő jogok tiszteletben tartása, ha az alkotás kapcsán látszólag senkinek sem állnak fenn személyiségi jogai, pl. az adott mű szerzőségi megjelölés nélkül (is) elérhető az interneten. Ahogyan az SZJSZT fogalmazott egyik 2012-es döntésében, „a hazai internetes tartalom-átvétel gyakorlata és az erre a területre vonatkozó szerzői jogi alkalmazás alapján elvárható az alperestől, hogy az átvett tartalom forrását keresse meg és tüntesse fel.”²⁶ Sokszor a jogosulatlan felhasználások, máskor épp az alkotók nem világos és nem megfelelően kifejezett szándéka nehezíti meg a műélvező közönség és a jogszerű felhasználásra törekvők helyzetét. De nem segíti a helyzet tisztává tételét az a gyakori ‘tartalomfogyasztói’ megközelítés sem, amely a ‘szabadon elérhető’ tartalmakat olyan homogén halmazként kezeli, amelynek bármely eleme szabadon, az esetlegesen fennálló személyiségi jogokra is tekintet nélkül felhasználható. Az alkotásokhoz kapcsolt különféle, a jogok fennálltát egyértelműsítő jelzések, ábrák, illetve bizonyos alkotástípusok esetében különféle nyilvántartások segíthetik a személyiségi jogok érvényesülését és az átláthatóságot, de a kiindulópontot ekkor is rögzítenünk kell. Ha a ‘fogyasztóktól’ elvárható, hogy egy adott ‘tartalom’ felhasználása előtt meggyőződjenek arról, hogy rendelkezik-e valaki arra vonatkozóan szerzői személyhez fűződő jogokkal, e kutatás megkönnyítése valamennyi szereplő érdeke. Ez műtípusonként eltérő nehézségű feladat. A személyhez fűződő jogokkal való ‘rendelkezés’ tágitásához nem csak annak indokoltságát szükséges alátámasztani, de az átláthatóság követelményét sem szabad szem elől téveszteni. Márcsak azért is, mert ez a jogok érvényesüléséhez, illetve a jogérvényesítéshez is nélkülözhetetlen. Alapvető érdekünk, hogy világos legyen, mi képezi a mára „óriási mennyiségben személytelenedett ismeretanyag”²⁷ részét, és melyek azok az egyéni, eredeti alkotások, amelyekhez szerzői személyhez fűződő jogok kötődnek.

b) A *vagyoni jogok* kapcsán a szerzői jog jogosultját megillető rendelkezési jog az adott műtípus, illetve felhasználási mód által meghatározott. Mind a monista, mind a dualista alapokra helyezkedő rendszerben az adott jogviszony tartalma rajzolja ki az alkotó és műve közötti vagyoni jellegű kapcsolat pontos határait, illetve a jogviszonyban résztvevők jogait és kötelezettségeit. Ez a kép az egyes műtípusok esetében más és más. Az egyik legnagyobb XXI. századi kihívás, hogy ne csak a rendkívül heterogén tarta-

²⁶ SZJSZT 8/2012. – Turisztikai honlap tartalmának szerzői jogi védelme.

²⁷ BOYTHA GYÖRGY: *Hol tart a tudás alapú társadalom? A XXI. század követelményei a képzés, az innováció és a szellemi termékek védelmének hazai és globális korszerűsítése terén.* In: Csehi Zoltán (szerk.): Boytha György válogatott írásai. Gondolat, Budapest, 2015. 532. p.

lom- és információ-halmazból legyen egyszerű kiszűrni a szerzői művek körét, de e művek felhasználásához szükséges jogosítás is egyszerűen, gyorsan és áttekinthető rendszerben valósulhasson meg valamennyi kategória esetében. Ez a *felhasználási szerződések modernizálást, a jogosítások új útjainak kidolgozását* igényli (amely az írásbeliség elektronikus környezetben történő értelmezésének kérdését is érinti).²⁸

Még izgalmasabb kérdés, hogy a vagyoni jogok határát hogyan alakítjuk. A hatályos szabályozás számos ponton differenciált (pl. a különféle szabad felhasználásokra, a közös jogkezelés eseteire, az árva művekre vonatkozó) rendelkezései összetett szempontokra vannak tekintettel. Az egyes esetkörökben eltérő irányú és mélységű változásra lehet szükség a hatékonyság fokozásához, és a territorialitásból fakadó problémák is eltérő jelentőséggel bírnak. Ahogyan *Kenedi Géza* fogalmazott: „... a szerző jogának törvényes védelme abból a megfontolásból fakad, hogy a közügyeknek megfelelő élénk szellemi produkció csak akkor van jól biztosítva, ha a szerzők is biztosítva vannak a munkájuk után várható vagyoni hasznot és személyes előnyök birtokában.”²⁹ Ezen nem változtat az a tény, hogy egyes területeken a hagyományos üzleti modelleket újak váltják fel, sőt. A szerzői jogi rendelkezések értelmében a jogosultnak az is joga, hogy művét ne a hagyományos módokon, hanem akár azt a ‘közkinccs körébe utalva’, közvetett bevételek útján hasznosítsa, vagy sajátos mechanizmusokat alakítson ki.³⁰ Bizonyos alkotások, így a funkcionális művek vagy a szoftverek esetében jellemzőbb az áruszemlélet, sőt, egyes műtípusok létrehozása kapcsán megfordulhat a fejünkben, hogy „olyan ez már, mint egy bedolgozó rendszerben működő tömegtermelés.”³¹ Hajlamosabbak vagyunk bizonyos alkotásokat egyszerű áruként, vagy pusztán információhordozó közegként felfogni, a szerzőnek tulajdonított szerep is más és más az egyes műtípusok esetében.³² Az új lehetőségek és modellek azonban azt mutatják, hogy a kreativitás anyagi elismerése felett a digitális világban sem járt el az idő, csak formája lesz más egyes esetekben.³³ Bizonyos műtípusok útját a szerző egyre kevésbé tudja, és gyakran egyre kevésbé akarja a szó hagyományos értelmében ‘követni’, a közösségi alkotótévénység is sajátos velejárója az internetnek. Mindez azonban a szerzői jog alapelveivel nem ellenkezik, viszont fel kell térképezni, mely pontokon van szükség megújulásra. Ilyenek lehetnek pl. az új üzleti modellek működőképességéhez szükséges, a szerződési rendszert érintő változtatások, de általában véve a *jogosítás* rendszerének átgondolása.

A megújulás sikere valamennyi területen nagyban múlik olyan legális modellek kidolgozásán, amelyek mind az alkotók, mind a felhasználók, mind a közönség számára gyors, hatékony és gördülékeny megoldást nyújtanak, és továbbra is felelősségünk megakadályozni, ha a szerzői jogot „diszfunkcionálisan, jogrendszeri rendeltetésétől idegen módon

²⁸ L. az Sztj. 45. §-át és a hozzá fűzött magyarázatot GYERTYÁNFY (szerk.) 2014, 257–58. pp.

²⁹ KENEDI GÉZA: *A magyar szerzői jog*. Athenaeum, Budapest, 1908. 23. p.

³⁰ L. pl. a CC licenzeket, vagy a szabad szoftver rendszerét. Vö. VETTER, GREG R.: *The Collaborative Integrity of Open-Source Software*. Utah Law Review 2004/2. 563. p.

³¹ FICSOR MIHÁLY: *A tudományos-technikai forradalom és a szerzői jog válsága*. Jogtudományi Közlöny 1981/12. 983. p.

³² POGÁCSÁS ANETT: *A szerző jelentősége és művével való kapcsolata. Hova tovább szerzői jog?* Iustum Aequum Salutare 2014/4. 149–162. pp.

³³ GINSBURG, JANE C.: *The Author's Place in the Future of Copyright*, in: OKEDIJI, RUTH (szerk.): *Copyright in an Age of Exceptions and Limitations*. Cambridge University Press, Columbia Law and Economics Working Paper 2015/512.

próbálják alkalmazni (például a közérdek és a közbiztonság szempontjából nélkülözhetetlen információ illegitim indokból és célból történő visszatartására).³⁴

A határok, azaz a különféle *kivételek és korlátok* meghatározása, *rugalmasabbá* tétele állandó napirendi pontja a reformfolyamatokat sürgető párbeszédeknek. Nem csak a *védelmi idő hossza* számít állandó ütközőpontnak, de a különféle szabad felhasználások körének bővítésére is újabb és újabb igények jelennek meg, új szabad felhasználási esetkörök és a háromlépcsős teszt ‘*rugalmasabbá tétele*’ útján.³⁵ A szerzői művek engedély és díjfizetés nélküli felhasználásán³⁶ kívül is mind a felhasználók, mind az alkotók részéről egyre nagyobb az igény az ‘egyszerűsített jogosításra’, akár az engedélyezés és díjfizetés közös jogkezelés útján történő megvalósítására, akár sajátos egyedi engedélyezések útján. Nem csak a *közös jogkezelés* rendszere és jövőbeli szerepe van változóban,³⁷ de az egyedi engedélyezés körében is alapvető trendváltásra lehetünk figyelmesek. A közönség számára a ‘hozzáférés’ fogalma egyre inkább az ingyenességet is magában foglalja, nem pusztán a technikai lehetővé tételt; az alkotók egyre gyakrabban kívánják rendelkezési jogukat egyes vagy valamennyi vagyoni jogukról történő lemondásra használni (gyakran a jogszabály által megengedett körön kívül is); bizonyos esetekben a rendelkezési jog eleve korlátozott (pl. közpénzből finanszírozott alkotások esetében), de a kreativitás ellentételezésére ezen túl is új utak nyílnak (nem maguk a ‘fogyasztók’ fizetnek a kreatív tartalomért, köztük a szerzői alkotásokért, hanem pl. közvetett bevételek, akár reklámok útján kereshető megtérülés). A jogosítás sajátos módozatai igen színes képet alkotnak – ebben a közegben különösen fontos, hogy az *egyértelműség elve* mentén igyekezzünk tökéletesíteni a jogosítás modelljeit.³⁸ A differenciált megközelítés fontosságát sem hangsúlyozhatjuk eléggé. Míg például az ingyenes felhasználást lehetővé tevő jogosítási rendszerek, így pl. a Creative Commons kiváló lehetőséget tudnak nyújtani, arra is tekintettel kell lenni, hogy „a CC-engedélyek *csak bizonyos atipikus szerzők és más atipikus jogosultak részéről használhatók*, akiknek más jövedelemforrásaik vannak, és ezért nem fontos számukra a vagyoni jogok gyakorlása, *illetve bizonyos szervezetek, főleg állami intézmények részéről*, amelyeknek az esetében természetes lehet, hogy legalábbis annak a közösségnek a javára, amelynek az adóiból megrendelnek és finanszíroznak szerzői jogi védelem alá eső műveket, ingyenesen tegyék azokat hozzáférhetővé.”³⁹

³⁴ ID. FICSOR MIHÁLY: *Előszó*. In: Gyenge Anikó: Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere. HVG-ORAC, Budapest, 2010. 11. p.

³⁵ L. pl. a SCHEUFEN, MARC: *Copyright Versus Open Access. On the Organisation and International Political Economy of Access to Scientific Knowledge*. Springer, Bochum, 2015. 119. p.

³⁶ Sztj. 33. § (1) A szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges.

³⁷ Vö. A szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről szóló 2014/26/EU irányelv áttünetéséhez megalkotandó magyar jogi szabályozás főbb tartalmi kérdéseivel kapcsolatban megalkotott részletes koncepcióval, <http://goo.gl/vGVIEM>.

³⁸ „For many individuals and institutions, even a 99% certainty that a work is in the public domain is not comforting, if there is still a 1% chance that use of the work could subject them to financially crippling litigation.” NESSON, CHARLES R.: *Foreword*. In: Dulong de Rosnay, Melanie – De Martin, Juan Carlos (szerk.): *The Digital Public Domain*. Open Book Publishers, Cambridge, 2012. xii. p. L. még: Licences for Europe <http://goo.gl/ee0F25>.

³⁹ ID. FICSOR MIHÁLY *et. al.*: A Szerzői Jogi Szakértő Testület tanulmányai a szerzői jog digitális világhoz való alkalmazkodásáról. A Szerzői Jogi Szakértő Testület UGC-munkacsoportjának beszámolója a felhasználá-

A ‘rugalmasság’ jegyében megtett lépések során két további szempontra is tekintettel kell lennünk. Egyrészt a szerzői jog megújulása során *bátor, de nem vakmerő* lépésekre van szükségünk. Egy meglévő, működő, ‘élő’ normarendszerben kell jelentős változásokat eszközölnünk, amely során a hatások mérlegelése minden egyes elmozdulás kapcsán nélkülözhetetlen.⁴⁰ Másrészt nem csak a jogositás, de ezzel párhuzamosan a *jogérvényesítés*, és ezzel összefüggésben a *felelősség* kérdéseit sem szabad elhanyagolnunk. „A szükséges átfogó felülvizsgálat keretében paradigmaváltozásra lenne szükség. Az európai érdekek kiegyensúlyozottabb szerzői jogi politikát indokolnának. Az utóbbi időben szinte csak arról volt szó, hogy miként lenne indokolt a szerzői és szomszédos jogok korlátozása bizonyos más érdekek érvényesítése végett. *Háttérbe szorultak a színvonalas és értékes alkotások létrejöttét fenntartható módon biztosító intézkedések. Az érdekkiegyensúlyozás jelszavával lényegesen megbomlott az egyensúly az alkotók és más jogosultak terhére. [...] Szükségessé vált a jogok érvényesítését szolgáló elavult eszközrendszer felülvizsgálata. Ez mindenekelőtt az online szolgáltatók és más közvetítők együttműködési kötelezettségére és a szolgáltatásaikat igénybevevők által elkövetett jogsértésekért fennálló felelősségükre vonatkozó szabályozás alapvető revízióját igényelné.*”⁴¹

A helyzet nem reménytelen, és joggal bízhatunk abban, hogy a különféle elképzelések mégis egy irányba mutatnak. Jobban megnézve a ‘copyright’ és a ‘copyleft’ kifejezések sem ellentétpárokat, hanem komplementer törekvéseket takarnak. Ahogyan arra Mezei Péter is felhívja a figyelmet, „a szerzői jog rendszerét kritizáló tanulmányok többsége nem a jogterület alapvető célkitűzéseit, sokkal inkább a ‘szerzői jogi ipar’ működését támadja.”⁴² Az alapvető célkitűzésekkel való egyetértés esetén viszont ügyelni kell arra, hogy a ‘kreatív ipar’ kezükben tartó, „gyakran tömegtermelésre és tömeges értékesítésre berendezkedő kiadók és közvetítők (aggregátorok)”⁴³ ne épp az alkotókról feledkezzenek meg. Ehhez viszont az szükséges, hogy a közös alap megtartása mellett *szektorspecifikusan* határozzuk meg a változás mélységét és irányát, szem előtt tartva, hogy egyes szektorokban ígéretesnek bizonyuló modellek nem feltétlenül alkalmazhatók valamennyi műtípus és felhasználási mód kapcsán.

Az Európai Unió szerzői jogra vonatkozó reformtörekvéseit is ez a megközelítés jellemzi. A digitális forradalom idején a szerzői jog modernizálására az új fogyasztói szokásokra és a kulturális sokszínűsége tekintettel kell sor kerüljön – szerepelt az Oettinger biztosnak adott megbízólevélben egy évvel ezelőtt,⁴⁴ és azóta a Bizottság vonatkozó stra-

lók által generált tartalom szerzői jogi kérdéseivel kapcsolatban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2014/4. 138. p.

⁴⁰ Így pl. a szabad felhasználás körének esetleges bővítése is csak átgondoltan történhet. L. újabban a paródia kivétele kapcsán felmerülő problémákat, és ezzel kapcsolatban a Bíróság 2014. szeptember 13-i C-201/13. sz. ítéletét a Deckmyn v. Vandersteen ügyben, valamint LEE, YIN HARN: *United Kingdom copyright decisions and legislative development 2014*. International Review of Intellectual Property and Competition Law 2015/2. 226-237. p.; HAEDICKE, MAXIMILIAN: *Beschränkung der Parodiefreiheit durch europäisches Urheberrecht? Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Internationaler Teil 2016/7-8*. 664-670. p.

⁴¹ ID. FICSOR *et. al.* 2014, 146. p.

⁴² Vö. MEZEI PÉTER: *Elképzeltem: nem lenne jó. Kritikai észrevételek egy szerzői jogi abolitionista tanulmány kapcsán*. In: Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando*. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából. Szent István Társulat, Budapest, 2014. 408-409. pp.

⁴³ Uo.

⁴⁴ Mission Letter to Günther Oettinger Commissioner for Digital Economy and Society. Brussels, 1 November 2014. <https://goo.gl/Jh7y1B>.

tégiai dokumentumában.⁴⁵ Mindez a reform higgadt, átgondolt megvalósítását és a szerzői jog céljának folyamatos szem előtt tartását is igényli, a ‘fogyasztói’ tudatosság fejlesztésére való törekvéssel párhuzamosan (bízva abban is, hogy a szerzői jog megújulása a szerzői jogi tudatosság emelkedésével is fog jámi).

Széchenyi mottóul választott szavai arra intenek bennünket, hogy fel kell ismernünk az idő múlásával elénk kerülő új és új lehetőségeket – ahhoz, hogy a szerzői jog valóban be tudja tölteni a szerepét a mai viszonyok között, *bátor*, ám *józan* lépésekre van szükség. Meg kell értenünk, hogy *a szerzői jog nem mindenható*: nem tud és nem is kíván az alkotás, a kreativitás egyedüli ösztönzője, a kreatív ipar egyedüli szabályozója lenni, de nem is kiálthatjuk ki a „bárhol és bármihez való könnyű hozzáférés”⁴⁶ akadályává. Amire valóban szükség van, az a kínálgató, *újszerű műszaki, gazdasági és jogi módszereknek* a jogosítás és jogérvényesítés terén történő alkalmazása, és ehhez a szükséges jogszabályi támogatás megadása.⁴⁷

ANETT POGÁCSÁS

RENEWAL OF COPYRIGHT LAW

(Summary)

An inevitable element of the landmark publications on the future of copyright law published throughout the past years is the establishment that copyright law shall be renewed in a way that, while continuously correspond to the technical challenges, it should provide an appropriate balance among the interests of authors and other rightholders, users and the broader public. However, we should not stick in such establishment during any disputes on the future of copyright law.

Another question is whether to what extent should we go back or, in other words, on what level should the renewal of copyright law be started and completed. This study intends to review a number of recent reform ideas, which encourage us to various brave steps. The success of the renewal on each area depends on elaboration such legal models, which provide fast, effective and smooth solutions to both creators, users and the public, and it is our responsibility to prevent any attempts to the dysfunctional use of copyright law (e.g., retaining information required for public interest and security with an illegitimate reason and purpose).

The foregoing reforms shall be executed in a calm and reasonable manner, and we should recognize the new opportunities incurring from time to time; in order for copyright law to really fulfill its functions today, brave and rational steps are required. We should understand that copyright law is not almighty: it is not aimed at being the sole incentive of creation and creativity and the sole regulatory of the creative industry; however, it may not be label as the obstacle of “*easy access to anything at anywhere*”. What is truly required is the utilization of emerging new technical, business and legal methods during the area of entitlement and enforcement, and to provide for the necessary support of legal regulations.

⁴⁵ A Digital Single Market Strategy for Europe. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 6.5.2015 COM (2015) 192 final.

⁴⁶ ID. FICSOR *et. al.* 2014, 125. p.

⁴⁷ Uo. 128. p.